

EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt finansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Pomocy Technicznej Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

Ocena systemów kryteriów wyboru projektów (finansowych operacji) zaprojektowanych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013

Raport z badań

Streszczenie raportu

Badanie ewaluacyjne pt. „Ocena systemów kryteriów wyboru projektów (finansowych operacji) zaprojektowanych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013”, zostało przeprowadzone przez Zachodnie Centrum Konsultingowe EURO INVEST Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (Departamentu Polityki Regionalnej) z siedzibą w Poznaniu. Badanie było realizowane w miesiącu listopadzie 2008 roku. Celem głównym badania było dokonanie oceny kryteriów wyboru projektów zaakceptowanych przez Komitet Monitorujący pod kątem zapewnienia skutecznej i najbardziej efektywnej realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 nazywanym dalej WRPO.

Aby uzyskać odpowiedzi na główny cel badawczy oraz pytania szczegółowe zastosowano następujące metody: analizę danych zastanych, studium przypadku, wywiady kwestionariuszowe, indywidualne wywiady pogłębione (IDI), zogniskowany wywiad grupowy (FGI), wywiad telefoniczny ze wspomaganie komputerowym (CATI) oraz analizę SWOT.

Analiza danych zastanych dokonywana była na podstawie dostępnych materiałów źródłowych, głównie zaś Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, Szczegółowego Opisu Priorytetów WRPO, Kryteriów wyboru projektów w ramach WRPO. Analiza danych zastanych koncentrowała się na kryteriach merytorycznych oceny projektów. Zgodnie z zaleceniami Zleceniodawcy za optymalne uznano kryteria zapewniające jak największą trwałość, skuteczność, spójność, trafność i efektywność w kontekście realizacji celów.

Cele szczegółowe WRPO są uwzględniane w różnym stopniu w ramach wszystkich Priorytetów. Równocześnie z dokonanych zestawień wynika, iż dla większości priorytetów istnieje sytuacja przenikania się w ramach danego działania kilku celów danego priorytetu. Wskazuje to na stosunkowo wysoki stopień skomplikowania systemu zapisów programowych. Należy jednak podkreślić, iż taki układ służy komplementarności celów, wzajemnemu oddziaływaniu i osiągnięciu synergii.

Warto zwrócić uwagę na to, iż w kryteriach zastosowano rozwiązanie systemowe, wymuszające na potencjalnych Beneficjentach jak najmocniejsze uwzględnienie celów Działania, Priorytetu i Programu.

Z analizy uzyskanych danych wynika, że przyjęte kryteria pozwalają na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii, programu, priorytetów i działań.

Równocześnie, na aktualnym etapie wdrażania, biorąc pod uwagę rozwiązanie systemowe, listę kryteriów można uznać za kompletną. Ewentualne poszerzenie listy o dodatkowe kryteria, powinno odbywać się na zasadzie doprecyzowywania celów, jakie Instytucja Zarządzająca i Komitet Monitorujący uznaje za najistotniejsze na danym etapie wdrażania całego programu.

Na podstawie przeprowadzonej analizy w zakresie kryteriów merytorycznych, można uznać, że istnieje ich wewnętrzna spójność ze wszystkimi poziomami.

Na podstawie dostępnych materiałów (studium przypadku) można stwierdzić, iż w toku konstrukcji i/lub doprecyzowywania poszczególnych kryteriów, ujmowano aspekt uwzględnienia przez dane kryterium celów WRPO, Priorytetu i/lub Działania.

W odpowiedziach na zadawane w wywiadach kwestionariuszowych respondentom pytania dało się zauważyć skłonność do udzielania pozytywnych ocen elementom systemu

kryteriów oceny projektów w ramach WRPO, która waha się w granicach 50-80%. Oceny negatywne nie przekraczały 20% w żadnym z postawionych pytań.

Badani biorący udział w wywiadach pogłębionych bardzo pozytywnie wypowiadali się w temacie związanym z kryteriami oceny projektów w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Trzeba jednak zaznaczyć, że badani zdawali sobie sprawę, że wiele aspektów dopiero czeka na praktyczną weryfikację i nie sposób w pełni teraz je oceniać. Inną kwestią, na którą rozmówcy kładli nacisk jest to, że ich opinie dotyczą najczęściej tylko wąskiego obszaru, w którym się specjalizują.

Wśród badanych panowała zgodna opinia, że przyjęty system kryteriów oceny projektów w ramach WRPO jest w dużej mierze kompletny. Rozmówcy wskazywali natomiast na wartość informacji uzyskanych ze strony aplikujących beneficjentów, które pomagają uelastyczyć systemy kryteriów oceny.

Jednomyślność rozmówców panowała także w kwestii spójności i precyzyjności formułowania kryteriów. Rozmówcy podkreślali także, że program jest spójny na każdym poziomie. Zwracano uwagę na cenną rolę ekspertów w tworzeniu systemu punktacji, oraz parametryzacji dotyczącej oceniania projektów.

Niemal wszyscy rozmówcy wskazywali na problem subiektywności w przyjętym systemie kryteriów oceny na poziomie punktacji. Generalnie jednak, przedstawiciele IZ i IP na podstawie swoich doświadczeń oceniali przyjęty system punktacji za dobry.

W ogólnej ocenie badanych (asesorów – uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych) kryteria zostały dobrze określone, są one sprawiedliwe i obiektywne. Jednocześnie jednak nieliczni badani zwracają uwagę na występujące lub potencjalne problemy prowadzące do trudności interpretacyjnych, pułapki subiektywizmu oraz niejednoznaczności.

Sami badani nie mają problemów ze stosowaniem przyjętych kryteriów oceny wniosków. Problem ze zrozumieniem kryteriów przez składających wnioski może być spowodowany wieloma czynnikami leżącymi po stronie beneficjenta (np. brak wystarczającej wiedzy merytorycznej, niewielka wiedza dot. kryteriów oceny wniosków, brak należytej staranności w zakresie przygotowania wniosku, itp.), lub/oraz po stronie kryteriów (nieprecyzyjność, szerokie możliwości interpretacyjne, niezrozumiałość, niedostosowanie kryteriów do materii wniosku itp.).

Według badanych asesorów wśród wypełniających wnioski dominuje przekonanie o potrzebie wykorzystywania skomplikowanego i sformalizowanego języka. Może to prowadzić do trudności interpretacyjnych zapisów wniosku.

Możliwość oceny części wniosku za pomocą wskaźników liczbowych mieszczących się w określonym przedziale w opinii badanych nie sprawia większych trudności. Jednak jak zauważają w tym elemencie najłatwiej jest o wystąpienie subiektywnych ocen. Badani wskazują także na to, że w niektórych przypadkach w odniesieniu do części wniosku ocenianej w danym przedziale punktowym zjawiskiem utrudniającym ocenę jest zbyt ogólne, mało precyzyjne określenie wskaźników.

W trakcie dyskusji nie zgłaszano zastrzeżeń, co do zgodności przyjętych kryteriów i zasad oceniania z obowiązującym prawem.

Badani wysoko oceniają odniesienie przyjętych kryteriów szczegółowych do ogólnych celów danego Priorytetu WRPO. Badani asesorzy nie zgłaszają poważniejszych zastrzeżeń do kompletności listy przyjętych kryteriów oceny wniosków. W odniesieniu do wewnętrznej spójności systemu kryteriów oceny wniosków także wypowiadali się w większości pozytywnie.

W przypadku oceny właściwego zróżnicowania poziomu punktacji kryteriów przez badanych beneficjentów w ramach przeprowadzonych wywiadów telefonicznych metodą CATI ogólnie stwierdzono bardzo umiarkowaną akceptację dla przyjętego zróżnicowania

systemu punktacji kryteriów. Brak szerszej akceptacji dla przyjętych przez WRPO poziomów zróżnicowania systemu punktacji kryteriów może mieć swoje źródło w zróżnicowaniu „zasobów” badanych jednostek. Badani nie posiadający „zasobów” pozwalających uzyskać wysoką punktację mogą negować całość przyjętego systemu punktacji kryteriów w kontekście jego zróżnicowania. Podobnie sytuacja przedstawia się w zakresie oceny właściwego zróżnicowania wartości wag dla poszczególnych kryteriów.

Na podstawie zebranych dzięki wywiadam telefonicznym danych wysunięto wniosek, że kryteria oceny formalnej są uznawane przez dużą większość badanych za obiektywne, precyzyjne, zrozumiałe i jednoznaczne.

Również kryteria oceny merytorycznej są uznawane za obiektywne, zrozumiałe i jednoznaczne. Na podstawie zebranych danych wysunięto natomiast wniosek, że lista kryteriów nie jest uznawana przez wszystkie badane osoby za kompletną, choć należy zaznaczyć, że jest to stosunkowo nieliczna grupa osób, która nie potrafiła precyzyjnie wskazać brakujących elementów.

Spis treści	
Streszczenie raportu	2
Wprowadzenie.....	6
Opis wyników ewaluacji wraz z ogólnymi wnioskami.....	10
Wyniki badań na podstawie przeprowadzonej analizy danych zastanych oraz studiów przypadku	10
Wyniki badań na podstawie przeprowadzonych wywiadów kwestionariuszowych.....	13
Wyniki badań na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych.....	15
Wyniki badań na podstawie przeprowadzonego zogniskowanego wywiadu grupowego ...	16
Wyniki badań na podstawie przeprowadzonych wywiadów telefonicznych metodą CATI	18
Analiza SWOT	20
Wnioski i rekomendacje.....	23

Wprowadzenie

Badanie ewaluacyjne, przeprowadzone przez Zachodnie Centrum Konsultingowe EURO INVEST Sp. z o.o. zostało wykonane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (Departamentu Polityki Regionalnej) z siedzibą w Poznaniu. Badanie zostało zrealizowane w miesiącu listopadzie 2008 roku.

Badanie „*Ocena systemów kryteriów wyboru projektów (finansowych operacji) zaprojektowanych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013*” zapisane jest w „Okresowym planie ewaluacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w 2008 roku”, przyjętym w styczniu 2008 roku, stanowiącym operacjonalizację „*Planu ewaluacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013*”.

Celem głównym badania było **dokonanie oceny kryteriów wyboru projektów zaakceptowanych przez Komitet Monitorujący pod kątem zapewnienia skutecznej i najbardziej efektywnej realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013** nazywanym dalej WRPO. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 (WRPO), zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) wspierającymi wzrost gospodarczy i zatrudnienie stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nich celów przy wykorzystaniu środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Mając na uwadze założenia NSRO oraz wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej regionu określono cel główny Programu – wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia.

Cel ten będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

- poprawa warunków inwestowania,
- wzrost aktywności zawodowej mieszkańców,
- wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu.

Poniżej zamieszczony został opis WRPO, który ma na celu doprecyzowanie obszaru badawczego.

Instytucją Zarządzającą WRPO jest Zarząd Województwa Wielkopolskiego, który wykonuje swe zadania przy pomocy poszczególnych departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego: Departamentu Polityki Regionalnej realizującego zadania w zakresie zarządzania WRPO i zarządzającego Priorytetem III i VII; Departamentu Wdrażania Programu Regionalnego, zarządzającego i wdrażającego Priorytety I, II, IV, V i VI oraz działaniami w ramach nich wyodrębnionymi; Biura Obsługi Funduszy, prowadzącego i koordynującego obsługę prawną, finansową oraz administracyjną wymienionych wyżej jednostek, a także Departamentu Administracyjnego, Finansów oraz Organizacyjnego i Kadr.

Instytucją Pośredniczącą dla Priorytetu III WRPO „Środowisko przyrodnicze” jest Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Łączne planowane nakłady ogółem (wkład Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz wkład krajowy i prywatny) na projekty szacowane są na poziomie 2.145,93 mln EURO.

Procedury wyboru projektów zostały dostosowane do specyfiki poszczególnych działań i priorytetów z uwzględnieniem odnoszących się do danego obszaru interwencji przepisów polskich i unijnych oraz specyfiki danego komponentu PO.

W ramach WRPO przewiduje się realizację następujących typów projektów:

- 1) Indywidualne.
- 2) Wyłonione w trybie konkursu.

3) Systemowe.

Dla każdego rodzaju projektu przewidziano odmienny sposób wyboru projektów.

Realizacja celu głównego badania została dokonana poprzez ocenę jakości przyjętego systemu kryteriów wyboru projektów oraz ocenę funkcjonalną, czyli zdolności do zapewnienia wyboru optymalnych projektów z punktu widzenia realizacji celów WRPO.

Cel główny badania został zrealizowany w oparciu o odpowiedzi na poniższe pytania ewaluacyjne:

1. Czy listy kryteriów są kompletne? Może są kryteria nieuwzględnione?

W odniesieniu do tego problemu założono możliwość wystąpienia dwóch sytuacji: a) gdzie występuje pełne przełożenie celów na kryteria, a tym samym lista kryteriów jest kompletna, b) gdzie lista kryteriów będzie szersza niż zakładane cele, tym samym część z nich można uznać za dodatkowe.

W celu uzyskania odpowiedzi na powyższe pytanie badawcze wykorzystano wszystkie zastosowane w badaniu metody, tj. indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ i IP, wywiady kwestionariuszowe z asesorami i członkami Komitetu Monitorującego, wywiady telefoniczne z beneficjentami (CATI), studium przypadku oraz zogniskowany wywiad grupowy z asesorami oraz ww. analizę danych zastanych.

2. Czy zastosowano właściwe zróżnicowanie poziomu punktacji dla poszczególnych kryteriów?

3. Czy właściwie zróżnicowano wartości wag dla poszczególnych kryteriów?

Dwa powyższe pytania (problemy badawcze 2 i 3), dotyczyły technicznej strony skalowania i ustalania wag kryteriów. Jest to zagadnienie łączące przełożenie celów strategicznych na wymiar projektowy, jak również czysto technicznego podejścia do oceny danego projektu. W celu uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania zastosowano indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ i IP, wywiady kwestionariuszowe z asesorami i członkami Komitetu Monitorującego oraz wywiady telefoniczne z beneficjentami (CATI).

4. W jakim stopniu kryteria uwzględniają poszczególne cele WRPO, priorytetów, działań?

Projekty mają zmierzać do uzyskania zakładanych celów programu (wyrażonych w sposób wymierny w postaci wskaźników – np. produktu, rezultatu). Tym samym analizie poddane zostały planowane wskaźniki na poziomie programu, priorytetu i działania. Następnie dokonano analizy przełożenia planowanych wskaźników dla działań na kryteria wyboru projektu. Analiza danych zastanych została przeprowadzona w oparciu o zasady dedukcji (przechodzenia od ogółu do szczegółu – w tym przypadku przechodząc od celów ogólny, poprzez swoiste cele/wskaźniki cząstkowe na poziomie priorytetów oraz cele/wskaźniki na poziomie działania, do konkretnych kryteriów wyboru projektów). Ponadto wykorzystano także indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ i IP, wywiady kwestionariuszowe z asesorami i członkami Komitetu Monitorującego oraz metodę studium przypadku.

5. W jaki sposób przyjęte kryteria służące ocenie merytorycznej pozwolą na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów:

- a) strategii rozwoju województwa,
- b) w ramach uszczegółowienia WRPO,
- c) priorytetów,
- d) działań.

Za optymalne przyjęto kryteria zapewniające jak największą trwałość, skuteczność, spójność, trafność i efektywność¹ w kontekście realizacji celów. Przyjęto, że takie zestawienie w sposób najbardziej obrazowy oddawać będzie sposób, w jaki kryteria pozwalają na optymalny wybór projektu.

Ponadto w celu uzyskania odpowiedzi na postawione pytanie badawcze wykorzystano także wypowiedzi uzyskane na podstawie indywidualnych wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z przedstawicielami IZ i IP oraz studium przypadku.

6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny na wszystkich poziomach WRPO (działania, priorytetowej i programu)?

Za wewnętrzną spójność uznano sytuację, gdy wystąpi pełne przełożenie wskaźników programu na wymiar projektowy (kryteria wyboru projektów). W celu uzyskania odpowiedzi na ten problem wykorzystane zostały wszystkie metody badawcze, tj. analiza danych zastanych, indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ i IP, wywiady kwestionariuszowe z asesorami i członkami Komitetu Monitorującego, wywiady telefoniczne z beneficjentami (CATI), studium przypadku oraz zogniskowany wywiad grupowy z asesorami.

7. Czy przyjęte kryteria oceny formalnej i merytorycznej są obiektywne i precyzyjne umożliwiając zrozumiałą i jednoznaczną interpretację zarówno przez osoby oceniające projekty, jak i aplikujących beneficjentów?

W celu uzyskania odpowiedzi na ten problem badawczy wykorzystano indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ i IP, wywiady kwestionariuszowe z asesorami i członkami Komitetu Monitorującego, wywiady telefoniczne z beneficjentami (CATI) oraz studium przypadku.

Dokonując oceny systemu kryteriów należy bezwzględnie pamiętać, iż nie stanowi on samoistnego instrumentu selekcji projektów. System kryteriów służyć ma określonym celom. Do najważniejszych, przede wszystkim z punktu widzenia Instytucji Zarządzającej, jest realizacja celów, wyznaczonych w dokumentach strategicznych. Tym samym pierwotnie określone cele Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, znalazły swój operacyjny wymiar w Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2007-2013. Wybrane dzięki obowiązującym kryteriom projekty powinny w swych dążeniach zmierzać do realizacji wytyczonych celów wyższego rzędu. Ta perspektywa powinna być wiodąca w całej analizie systemu kryteriów oceny projektów.

Przy realizacji badania zastosowano następujące kryteria ewaluacyjne, tj.: trafność, skuteczność, użyteczność. Ponadto pod uwagę wzięto dodatkowe kryterium – efektywności, które bada relację między zastosowanymi środkami a osiągniętymi rezultatami.

W związku z powyższym zastosowane zostały następujące kryteria:

- trafność (inaczej nazywana *adekwatnością*, *ang. relevance*) – odnosi się do adekwatności celów i zastosowanych narzędzi programu (projektu) w stosunku do problemów i kwestii społeczno-ekonomicznych, które program (projekt) miał rozwiązać na danym terytorium,
- skuteczność (*ang. effectiveness*) – bada stopień realizacji zakładanych celów, skuteczność użytych narzędzi oraz wpływ czynników zewnętrznych na końcowe efekty,
- użyteczność (*ang. utility*) – jest swoistym powtórzeniem kryterium trafności, stawia bowiem analogiczne pytania, ale w innym momencie czasowym, tj. w trakcie lub po zakończeniu realizacji programu (projektu),

---

¹ Na potrzeby niniejszego raportu dokonano roboczego zdefiniowania zastosowanych pojęć. **Trwałość** – oznacza ciągłość efektów w perspektywie średnio- i długoterminowej. **Skuteczność** – oznacza zgodność uzyskanych efektów z zakładanymi celami. **Spójność** – oznacza pełną zgodność między potrzebami, celami i planowanymi działaniami. **Trafność** – oznacza adekwatność celów do zdefiniowanych potrzeb. **Efektywność** – oznacza korzystną relację uzyskanych efektów do planowanych nakładów.

- efektywność (ang. efficiency) – bada relacje między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami danej interwencji. [Ewaluacja Narodowego Planu Rozwoju i programów operacyjnych w Polsce, Warszawa 2005, s. 27-28]

Podsumowując, w celu odpowiedzi na postawione pytania badawcze wykorzystane zostały następujące metody badawcze:

1. Analiza danych zastanych (Desk research), tj. badanie m.in.: kryteriów wyboru projektów w ramach WRPO na lata 2007-2013, dokumentów programowych, protokołów z posiedzeń Komitetu Monitorującego WRPO, których obrady dotyczyły przyjęcia kryteriów wyboru projektów;
2. Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI) z kadrą zarządzającą Instytucji Zarządzającej (IZ) i Instytucji Pośredniczącej (IP) odpowiedzialną za wdrożenie WRPO (8 respondentów);
3. Wywiady kwestionariuszowe (zawierające pytania otwarte) z :
  - asesorami WRPO (20 respondentów);
  - członkami Komitetu Monitorującego (10 respondentów);
4. Wywiady telefoniczne ze wspomaganie komputerowym (CATI) z potencjalnymi beneficjentami, którzy złożyli wnioski do WRPO (90 respondentów);
5. 2 studia przypadku, analizujące proces kształtowania systemu kryteriów wyboru projektów dla dwóch osi priorytetowych WRPO (Priorytet II i III WRPO).
6. Analiza SWOT systemu kryteriów na podstawie analizy dokumentów oraz przeprowadzonych wywiadów.

Opis wyników ewaluacji wraz z ogólnymi wnioskami

Wyniki badań na podstawie przeprowadzonej analizy danych zastanych oraz studiów przypadku

Analiza danych zastanych posiada wiele zalet, ale również i ograniczeń. W tym przypadku do podstawowych należy uznać złożoność problematyki programowania i wdrażania funduszy strukturalnych, jak i czasokres w jakim prowadzono badanie ewaluacyjne.

W toku programowania możliwe było zastosowanie macierzowego podejścia do określania celów na danym poziomie programowania lub też podejście „pionowe” (inaczej nazywane „dendrytycznym”). Każde z tych rozwiązań jest prawidłowe z punktu widzenia metodologii konstrukcji programów operacyjnych. Z wyjaśnień, uzyskanych od Zleceniodawcy, wynika, iż w toku programowania zastosowano metodę macierzową, gdyż służy to zwiększeniu komplementarności priorytetów i działań oraz zwiększeniu synergii powstającej w wyniku realizacji wszystkich priorytetów i działań łącznie.

Równocześnie na aktualnym etapie wdrażania Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego możliwa jest jedynie „pionowa” analiza relacji między kryteriami wyboru projektów a celami działań lub priorytetów. Odniesienia szersze możliwe będą na kolejnych etapach, gdy możliwa będzie identyfikacja oddziaływań.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy wyraźnie zaznaczyć, że zasadne jest utrzymanie podejścia ostrożnego zarówno w toku analizy, wnioskowania, jak i konstrukcji rekomendacji.

Analiza danych zastanych dokonywana była na podstawie dostępnych materiałów źródłowych, głównie zaś Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, Szczegółowego Opisu Priorytetów WRPO, Kryteriów wyboru projektów w ramach WRPO. Analiza danych zastanych koncentrowała się na kryteriach merytorycznych oceny projektów. W toku badania przeprowadzono dwie główne analizy.

W pierwszej badano przełożenie celów strategicznych na wymiar kryteriów wyboru projektów. Drugi rodzaj analizy, zmierzał do odpowiedzi na pytanie: W jaki sposób przyjęte kryteria służące ocenie merytorycznej pozwolą na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii rozwoju województwa, w ramach uszczegółowienia WRPO, priorytetów, działań?

Zgodnie z zaleceniami Zleceniodawcy za optymalne uznano kryteria zapewniające jak największą trwałość, skuteczność, spójność, trafność i efektywność² w kontekście realizacji celów. Aby odpowiedzieć na to pytanie przeanalizowano kryteria wyboru projektów pod kątem wskazanych wyżej cech. Analizę prowadzono w oparciu o zasady indukcji (od szczegółu do ogółu – w tym przypadku od analizy cząstkowych kryteriów i działań, poprzez kolejne grupowania, otrzymując wyniki na poziomie strategii rozwoju województwa). Przyjęto trzy możliwości: (a) bezpośrednie spełnienie danego warunku przez kryterium, (b) pośrednie spełnienie warunku przez dane kryterium, (c) spełnienie danego warunku optymalności w kontekście celów z wyższego poziomu (np. Priorytetu, Programu).

Jak wynika z zapisów WRPO oraz przeprowadzonej analizy dedukcyjnej cele szczegółowe WRPO są uwzględniane w różnym stopniu w ramach wszystkich Priorytetów. Trzy priorytety (I, II, IV) realizują wszystkie cele, dwa (V i VI) – po dwa cele szczegółowe,

---

² **Trwałość** – oznacza ciągłość efektów w perspektywie średnio- i długoterminowej. **Skuteczność** – oznacza zgodność uzyskanych efektów z zakładanymi celami. **Spójność** – oznacza pełną zgodność między potrzebami, celami i planowanymi działaniami. **Trafność** – oznacza adekwatność celów do zdefiniowanych potrzeb. **Efektywność** – oznacza korzystną relację uzyskanych efektów do planowanych nakładów.

jeden (III) – jeden cel szczegółowy, ale biorąc pod uwagę macierzową strukturę celów, poprzez wzajemne nakładanie się pól interwencji, priorytety realizują całe pole interwencji Programu.

Kolejnym krokiem analizy było sprawdzenie przełożenia celów Priorytetów na cele Działania. Praktycznie wszystkie działania realizują cele priorytetów, choć w zróżnicowanym stopniu. Dla większości priorytetów istnieje sytuacja przenikania w ramach danego działania kilku celów danego priorytetu.

Zestawienie to obrazuje złożoność systemu zapisów programowych, co odpowiada przyjętej metodologii programowania (tj. macierzowej strukturze konstrukcji celów).

Przyjęte kryteria wyboru projektów w ramach WRPO zawierają ogólny schemat wymuszający na potencjalnych Beneficjentach wpisanie się w cele działania i jego skwantyfikowany wymiar, tj. wskaźniki. Dotyczy to następujących kryteriów:

a) Kryteria formalne:

– wskaźniki adekwatne do typu projektu (przynajmniej jeden wskaźnik z listy wskaźników Instytucji Zarządzającej) – sprawdzenie zgodności (Tak/Nie)

b) Kryteria merytoryczne:

– projekt wpisuje się w cele działania – sprawdzenie zgodności (Tak/Nie),

– realne jest osiągnięcie wskaźników określonych we wniosku – sprawdzenie zgodności (Tak/Nie),

– osiągnięcie wskaźników określonych we wniosku wpłynie na osiągnięcie docelowych wartości wskaźników działania (nieznacznie, w stopniu umiarkowanym, wyraźnie) – ocena punktowa (różna skala w zależności od działania).

Rozwiązanie to ma charakter systemowy. Beneficjent musi wpisać się w cele działania, zastosować przynajmniej jeden wskaźnik działania, wykazać realność jego osiągnięcia, określić jak najwyższą wartość (gdyż im wyższa wartość tym mocniej projekt wpłynie na osiągnięcie docelowych wskaźników działania).

Powyższe rozwiązanie w sposób systemowy zapewnia uwzględnienie celów działania w kryteriach wyboru projektów.

W kryteriach wyboru projektów zastosowano kryteria, które odnoszą się do celów (wskaźników) działania. Tym samym wskazano potencjalnym Beneficjentom, które aspekty celu działania uznaje się za istotne z punktu widzenia programowego (Instytucji Zarządzającej i Komitetu Monitorującego). Zwiększa to szansę realizacji przedsięwzięć zgodnych z intencją celu działania.

Jak wskazano wcześniej drugi typ analizy (indukcja) zmierzał do wykazania, że konkretne kryteria i ich zbiór w ramach danego działania (schematu) pozwolą na wybór projektu, który w optymalny sposób będzie realizował cele na danym poziomie programowania. W związku z powyższym każde z kryteriów analizowano pod względem spełnienia danego warunku.

Z analizy uzyskanych danych, wynika, że przyjęte kryteria pozwalają na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii, programu, priorytetów i działań.

Równocześnie, na aktualnym etapie wdrażania, biorąc pod uwagę rozwiązanie systemowe, listę kryteriów można uznać za kompletną. Ewentualne poszerzenie listy o dodatkowe kryteria, powinno odbywać się na zasadzie doprecyzowywania celów, jakie IZ i KM uznają za najistotniejsze na danym etapie wdrażania całego programu. I tak, przykładowo, w połowie okresu programowania, okaże się, że pewne schematy, aspekty celów działania, nie są w sposób satysfakcjonujący realizowane (tj. nie są uzyskiwane wystarczające wartości przyjętych wskaźników docelowych), to wówczas zasadnym staje się wprowadzenie dodatkowego kryterium ukierunkowującego właśnie na ten aspekt celu (skwantyfikowanego w postaci wskaźnika).

W zakresie kryteriów merytorycznych, można uznać, że istnieje wewnętrzna spójność na wszystkich poziomach wdrażania.

W toku badania ewaluacyjnego przeprowadzono dwa **studia przypadków**. Przeprowadzono studium dwóch przypadków: priorytetu II WRPO oraz priorytetu III WRPO. Ze względu na fakt, iż kryteria dla wszystkich priorytetów były opracowywane i przyjmowane w jednym czasie, przyjęto jeden opis, w ramach którego szczególną uwagę koncentrowano na wskazanych wyżej priorytetach.

Wśród priorytetów, poddanych studium, najmniej zmian dotyczyło Priorytetu II (łącznie na dwóch posiedzeniach zgłoszono 30 propozycji zmian). W przypadku Priorytetu III, konstrukcji kryteriów wyboru projektów, dokonano w czterech etapach. W ramach pierwszego przekazano, niewystarczającą, zdaniem IZ, listę kryteriów (na posiedzenie 18 stycznia 2008 roku). W kolejnym – rozpatrzono 52 propozycje zmian (na posiedzeniu 08 lutego 2008 roku). Kolejne doprecyzowanie zapisów kryteriów obejmowało 50 poprawek. 29 września 2008 roku zatwierdzono kolejne dwie poprawki. Łącznie, w okresie ponad dziewięć miesięcy, rozpatrywano ponad 100 możliwych zmian w kryteriach.

Przeprowadzono odpowiednie konsultacje, zapewniając możliwie najszerszą reprezentację partnerów społeczno-gospodarczych. W partnerskim podejściu do przygotowania dokumentów programowych wpisane są kompromisy. Pewne propozycje nie zostały uwzględnione, ze względu na brak zgody większości Komitetu Monitorującego. Biorąc pod uwagę kolegialną zasadę podejmowania decyzji trudno mówić o braku kompletności kryteriów w ramach przyjętego systemu.

Poniżej zaprezentowane zostały wnioski wynikające z analizy danych zastanych (w ujęciu pytań ewaluacyjnych) wraz z odpowiadającymi im rekomendacjami.

1. Czy listy kryteriów są kompletne?, może są kryteria nie uwzględnione?
  - a) Zastosowano rozwiązanie systemowe, wymuszające na potencjalnych Beneficjentach możliwie pełne spełnienie oczekiwań Instytucji Zarządzającej i Komitetu Monitorującego. Stąd, przyjmując podejście ostrożne, można uznać, że lista kryteriów jest kompletna.
  - b) Opierając się na studium przypadków można wyraźnie wskazać, że Instytucja Zarządzająca podjęła kroki w celu jak najszerszego skonsultowania kryteriów wyboru projektów z partnerami społeczno-gospodarczymi. Równocześnie Komitet Monitorujący jest reprezentacją partnerów społecznych, działającą na zasadzie kolegialnego podejmowania decyzji. Zasada partnerskiego podejścia do przygotowywania dokumentów programowych gwarantuje wypracowanie możliwie najlepszych rozwiązań przy możliwie najszerszym *consensusie społecznym*.

6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny ze wszystkimi poziomami wdrażania WRPO (działania, priorytetowej i programu)?
  - a) Na podstawie przeprowadzonej analizy studium przypadków stwierdzono, że system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny na wszystkich poziomach wdrażania WRPO

4. W jakim stopniu kryteria uwzględniają poszczególne cele WRPO, priorytetów, działań?
  - a) W toku programowania zastosowano macierzowe podejście do konstrukcji celów. Równocześnie w kryteriach wyboru projektów zastosowano rozwiązanie systemowe. Tym samym można uznać, że kryteria uwzględniają w dużym stopniu poszczególne cele WRPO, priorytetów, działań.

5. W jaki sposób przyjęte kryteria służące ocenie merytorycznej pozwolą na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów: a) strategii rozwoju województwa, b) w ramach uszczegółowienia WRPO, c) priorytetów, d) działań.

a) W toku analizy (zarówno analizy danych zastanych, jak i studium przypadków) wykazano, że przyjęte kryteria służące ocenie merytorycznej pozwolą w odpowiedni sposób na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii, WRPO, priorytetów i działań.

Wyniki badań na podstawie przeprowadzonych wywiadów kwestionariuszowych

Badanie objęło 30 osób – 20 asesorów oraz 10 członków Komitetu Monitorującego. Dane respondentów zostały dostarczone przez Zamawiającego. W odpowiedziach na zadawane respondentom pytania dało się zauważyć tendencję do udzielania pozytywnych ocen elementom systemu kryteriów oceny projektów w ramach WRPO, która waha się w granicach 50-80%. Oceny negatywne nie przekraczały 20% w żadnym z postawionych pytań. Poruszone zagadnienie, w którym respondenci wykazali się największą jednoznacznością ocen pozytywnych dotyczyło zrozumienia kryteriów oceny formalnej przez osoby oceniające projekt.

Najwięcej trudności z jednoznaczną odpowiedzią (odpowiedź trudno powiedzieć) sprawiły respondentom pytania o wewnętrzną spójność systemu kryteriów na poziomie priorytetów (43,3%) i programu (40%) oraz pytanie o zrozumiałość systemu kryteriów oceny merytorycznej dla aplikujących beneficjentów (40%), jak również analogicznie kryteriów formalnych (37,6%). Wynika to przede wszystkim z faktu, że wiedza asesorów w zdecydowanej większości przypadków dotyczy konkretnych działań, w których się specjalizują stąd trudno oczekiwać od nich wyczerpującej wiedzy na temat zagadnień ogólnych, czy też oceny formalnej, którą w praktyce się nie zajmują.

Pytania otwarte w kwestionariuszu stanowiły pogłębienie zagadnień dotyczących systemu kryteriów oceny projektów w ramach WRPO. Przyjęte zostało założenie, że o uwagi, spostrzeżenia i konkretne przykłady proszeni byli tylko badani zgłaszający na poziomie pytań zamkniętych problemy w funkcjonowaniu elementów systemu kryteriów oceny projektów.

Niektórzy respondenci zwracali uwagę na, ich zdaniem, zbyt małą podatność systemu ocen na zmiany oraz zbyt powolny proces tworzenia samych kryteriów. W wypowiedziach badanych pojawił się także problem elastyczności, która w ich rozumieniu oznaczałaby nie tylko większą podatność decydentów na uwzględnianie propozycji dodatkowych kryteriów, które pozwolą racjonalniej oceniać projekty. Elastyczność odnoszona była także do większego zróżnicowania poziomu punktacji. Należy jednak zaznaczyć, że były to głosy nieliczne.

Część respondentów miała problemy z dokonaniem oceny spójności systemu kryteriów szczególnie na poziomie priorytetów i programu, a większość wypowiedzi na temat spójności kryteriów, nawet na poziomie działania miała charakter ogólny, co jednak jest rzeczą całkowicie zrozumiałą ze względu na wąską specjalizację oceniających ograniczającą się najczęściej do konkretnych działań.

Respondenci zwracali często uwagę, że pewne definicje w systemie kryteriów utrudniały im rzetelne przyznanie punktów. Nie zawsze bowiem definicje przyjęte w ramach WRPO wyczerpywały dany problem (np. problem placówek specjalnych – klasy integracyjne czy oddziały integracyjne). Wg jednego z badanych pewne kryteria, a właściwie ich punktacja, odbiegają od realiów funkcjonowania firm na rynku oraz pozyskiwania źródeł finansowania działalności (kwestie kredytów bankowych i płynności finansowej małych

przedsiębiorstw oraz firm nowych, dopiero wchodzących na rynek). Z drugiej strony podkreślano, że system ocen musi stanowić ważny element daleko posuniętej selekcji, aby do etapu oceny merytorycznej kwalifikować najlepsze i najbardziej wiarygodne (możliwe do skutecznego zrealizowania) projekty.

Badani nie zgłaszali w odpowiedzi na pytania dotyczące obiektywności kryteriów konkretnych uwag, czy przykładów braku obiektywizmu po stronie kryteriów formalnych, choć należy podkreślić, że ocena kryteriów formalnych nie należy do obowiązków asesora. Nieliczne zastrzeżenia ze strony respondentów budziły kryteria merytoryczne.

Niektóre z uwag respondentów na temat zróżnicowania punktacji i wag można by odnieść do postulatu, który nie zawsze wprost był formułowany. Jest nim potrzeba większej precyzji niektórych zapisów, którą można osiągnąć dzięki dobraniu tam, gdzie to możliwe odpowiednich, twardych wskaźników, które także będą gwarantem rzetelności oceny i pozwolą uniknąć w pewnym stopniu subiektywizmu oceniającego. Można powiedzieć, że przyjęcie takiej drogi powinno wiązać się jednocześnie z ponownym przedyskutowaniem poziomu zróżnicowania punktacji i wag dla spornych kryteriów. Nie zawsze bowiem proste dodawanie punktów pośrednich jest sposobem na uniknięcie sytuacji, gdy oceniający jest postawiony w trudnej sytuacji, kiedy musi opierać się na własnej intuicji. Poruszane były przez badanych także kwestie bardziej szczegółowe jak np. zakup maszyn używanych i złagodzenia kryteriów w tym względzie – potrzeba, aby bardziej przystawały one do rzeczywistości, gdyż niewiele przedsiębiorstw, w szczególności nowych, może pozwolić sobie na fabrycznie nowy sprzęt. Z drugiej strony podkreślano, że muszą istnieć określone kryteria selekcyjne najlepsze i najbardziej wiarygodne projekty, tak aby zapewnić skuteczność ich realizacji.

Poniżej zaprezentowane zostały wnioski wynikające z analizy przeprowadzonych wywiadów kwestionariuszowych (w ujęciu pytań ewaluacyjnych) wraz z odpowiadającymi im rekomendacjami.

1. Czy listy kryteriów są kompletne?, może są kryteria nie uwzględnione?

a) Wg nielicznych badanych pewne kryteria, a właściwie ich punktacja, odbiegają od realiów funkcjonowania firm na rynku oraz pozyskiwania źródeł finansowania działalności (kwestie kredytów bankowych i płynności finansowej małych przedsiębiorstw oraz firm nowych, dopiero wchodzących na rynek). Z drugiej strony wyraźnie podkreślano, że muszą istnieć określone kryteria selekcyjne najlepsze i najbardziej wiarygodne projekty, tak aby zapewnić skuteczność ich realizacji.

6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny na wszystkich poziomach wdrażania WRPO (działania, priorytetowej i programu)?

a) Część respondentów miała problemy z dokonaniem oceny spójności systemu kryteriów szczególnie na poziomie priorytetów i programu, a większość wypowiedzi na temat spójności kryteriów, nawet na poziomie działania miała charakter ogólny. Należy jednak mieć na uwadze dość wąską specjalizację badanych, która koncentruje się głównie na określonych działaniach i zrozumiała brak wiedzy w zakresie priorytetów i programu.

2. Czy zastosowano właściwe zróżnicowanie poziomu punktacji dla poszczególnych kryteriów?

3. Czy właściwie zróżnicowano wartości wag dla poszczególnych kryteriów?

a) badani artykułowali potrzebę jeszcze większej precyzji niektórych zapisów, które pozwoliłyby na dokładniejszą i rzetelniejszą ocenę wniosków (np. oddział integracyjny a klasa integracyjna).

7. Czy przyjęte kryteria oceny formalnej i merytorycznej są obiektywne i precyzyjne umożliwiając zrozumiałą i jednoznaczną interpretację zarówno przez osoby oceniające projekty, jak i aplikujących beneficjentów?

a) badani nie zgłaszali uwag w zakresie ocen formalnych, pojawiały się natomiast nieliczne opinie dotyczące kryteriów merytorycznych, którym najbardziej radykalne aczkolwiek nieliczne wypowiedzi, zarzucały brak obiektywizmu z uwagi na faworyzowanie podmiotów posiadających większy kapitał własny (z drugiej strony należy pamiętać jednak o tym, że postulat pełnego obiektywizmu jest niemożliwy do spełnienia, ponieważ wnioski oceniane są z pewnej perspektywy, która wpisuje się w określone cele strategiczne, których to zadaniem może być np. wyrównywanie szans określonych podmiotów); ponadto należy podkreślić, że posiadany przez potencjalnych Beneficjentów kapitał jest kryterium cechującym się bardzo wysokim stopniem obiektywizmu, co pozwala na rzetelną, precyzyjną i sprawiedliwą ocenę wniosku.

Wyniki badań na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych

Badanie objęło 8 osób – 6 przedstawicieli Instytucji Zarządzającej i 2 przedstawicieli Instytucji Pośredniczącej. Dane respondentów zostały dostarczone przez Zamawiającego. Generalnie rozmówcy bardzo pozytywnie wypowiadali się w temacie związanym z kryteriami oceny projektów w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Trzeba jednak zaznaczyć, że badani zdawali sobie sprawę z tego, że wiele aspektów dopiero czeka na praktyczną weryfikację i nie sposób w pełni teraz je oceniać. Inną kwestią, na którą rozmówcy kładli nacisk jest to, że ich opinie dotyczą najczęściej tylko wąskiego obszaru, w którym się specjalizują.

Wśród badanych panowała zgodna opinia, że przyjęty system kryteriów oceny projektów w ramach WRPO jest w dużej mierze kompletny. Większość rozmówców nie znajdowała zastrzeżeń na tym polu.

Badani zgadzali się co do kompletności kryteriów w większości obszarów. Pojawiały się jednak także oceny z perspektywy czasu, mówiące o potrzebie zmian, w pewnych obszarach, nie precyzując ich jednak dokładnie i ograniczając się do pewnych ogólników. Rozmówcy wskazywali natomiast na wartość informacji uzyskanych ze strony aplikujących beneficjentów, które pomagają uelastyczyć systemy kryteriów oceny.

Jednomyślność rozmówców panowała także w kwestii spójności i precyzji formułowania kryteriów. Badani wskazywali, że spójność kryteriów jest także wynikiem opracowania systemu kryteriów oceny projektów w ramach WRPO w na podstawie zbieżności z innymi programami oraz dokumentami strategicznymi. Rozmówcy podkreślali także, że program jest spójny na każdym poziomie.

Podobnie, jak w poprzednich zagadnieniach, także i w tym dotyczącym uwzględnienia celów WRPO w przyjętym systemie kryteriów oceny projektów w ramach WRPO, rozmówcy wykazywali zgodność przy ocenianiu. Badani zwracali uwagę na to, że ewolucja systemu idzie w dobrym kierunku, kryteria są ściślejsze i bardziej niż wcześniej odpowiadają postawionym przed WRPO celom. Z opinii rozmówców jednoznacznie wynika także, iż przyjęta procedura wyklucza nieprecyzyjności.

Przy okazji pytania o przyjęty system punktacji wystąpiły pewne odmienne stanowiska rozmówców. Badani zwracali uwagę na rolę ekspertów w tworzeniu systemu punktacji, oraz parametryzacji dotyczącej oceniania projektów, jednoznacznie określając je jako pozytywne.

Niemal wszyscy rozmówcy wskazywali na problem subiektywności w przyjętym systemie kryteriów oceny na poziomie punktacji. Generalnie jednak, przedstawiciele IZ i IP na podstawie swoich doświadczeń oceniali przyjęty system punktacji za dobry.

Poniżej zaprezentowane zostały wnioski wynikające z analizy przeprowadzonych wywiadów pogłębionych (w ujęciu pytań ewaluacyjnych).

1. Czy listy kryteriów są kompletne?, może są kryteria nie uwzględnione?

a) badani nie wnosili istotnych zastrzeżeń w tym zakresie

6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny na wszystkich poziomach wdrażania WRPO (działania, priorytetowej i programu)?

a) badani niemal jednogłośnie podkreślali, że system jest spójny na wszystkich poziomach wdrażania.

3. Czy właściwie zróżnicowano wartości wag dla poszczególnych kryteriów?

a) Badani zwracali uwagę na rolę ekspertów w tworzeniu systemu punktacji, oraz parametryzacji dotyczącej oceniania projektów, jednoznacznie określając je jako pozytywne. Z drugiej strony wskazywano jednak na problem subiektywności w przyjętym systemie kryteriów oceny na poziomie punktacji, który jest jednak rzeczą naturalną i nie da się go w 100% wyeliminować. Generalnie przedstawiciele IZ i IP na podstawie swoich doświadczeń oceniali przyjęty system punktacji za dobry.

7. Czy przyjęte kryteria oceny formalnej i merytorycznej są obiektywne i precyzyjne umożliwiając zrozumiałą i jednoznaczną interpretację zarówno przez osoby oceniające projekty, jak i aplikujących beneficjentów?

a) badani nie zgłaszali uwag w zakresie ocen formalnych i merytorycznych.

Wyniki badań na podstawie przeprowadzonego zogniskowanego wywiadu grupowego

Badanie objęło 7 osób (asesorów WRPO). Dane rozmówców zostały dostarczone przez Zamawiającego. W ogólnej ocenie badanych kryteria zostały dobrze określone, są one sprawiedliwe i obiektywne. Jednocześnie jednak badani zwracają uwagę na występujące lub potencjalne problemy prowadzące do przypadków trudności interpretacyjnych, pułapki subiektywizmu oraz niejednoznaczności.

Warto także wskazać na to, że sami badani we własnej ocenie generalnie nie mają problemów ze stosowaniem przyjętych kryteriów oceny wniosków. Jednocześnie jednak w szczególnych przypadkach wskazują na napotykaną problemy. Większość badanych stwierdza jednak, że potrafi sobie z takimi problemami poradzić. Badani wysoko oceniają własne kwalifikacje merytoryczne oraz przygotowanie do pełnionej roli asesora. Jednocześnie dość krytycznie oceniają wiedzę części beneficjentów ubiegających się o wsparcie, wskazując na występujący brak wiedzy na temat kryteriów oceny wniosków w tej grupie: „*beneficjenci wypełniają wnioski jakby nie znali kryteriów*”, „*nie wiedzą, za co można dostać punkty*”, „*nie wpisują do wniosku czegoś, co później wynika z treści opisowej*”, „*albo nie znają kryteriów, albo nie wykazują należytej staranności*”.

Problem ze zrozumieniem kryteriów przez składających wnioski może być spowodowany wieloma czynnikami leżącymi po stronie beneficjenta (np. brak wystarczającej wiedzy merytorycznej, brak zapoznania się z kryteriami oceny wniosku, brak należytej staranności w zakresie przygotowania wniosku, itp.), lub/ oraz po stronie kryteriów

(nieprecyzyjność, szerokie możliwości interpretacyjne, niezrozumiałość, możliwość subiektywnej oceny, niedostosowanie kryteriów do materii wniosku itp.).

Zdaniem badanych dość często Beneficjenci nie zwracają uwagi na to, że wniosek może zostać wykluczony w wyniku oceny formalnej i popełniają błędy w tym zakresie.

Badani asesorzy zwrócili uwagę także na to, że używanie do opisu planowanego we wniosku przedsięwzięcia „nowomowy urzędniczej”, unijnej zaciemnia sens wypowiedzi. Prowadzi to do tego, że przygotowujący wniosek zamiast napisać precyzyjnie, opisuje przedsięwzięcie w skomplikowany sposób. Według badanych asesorów wśród wypełniających wnioski dominuje przekonanie o potrzebie wykorzystywania skomplikowanego i sformalizowanego języka. Może to prowadzić do trudności interpretacyjnych zapisów wniosku, co ma wpływ na trudności w zastosowaniu kryteriów oceny wniosku.

Możliwości oceny części wniosku za pomocą wskaźników liczbowych mieszczących się w określonym przedziale w opinii badanych nie sprawia większych trudności. Jednak, jak zauważają w tym elemencie, najłatwiej jest o wystąpienie subiektywnych ocen. Niektórzy z badanych bardzo pozytywnie oceniają możliwość wcześniejszych spotkań przedstawicieli Komisji w celu poinformowania o przyjętych zasadach w tym zakresie. Nie należy jednak tego rozumieć, jak zauważają badani, jako dążenia do uściślenia formalnego w odniesieniu do takich przypadków, a jedynie wymiany informacji prowadzącej do wypracowania podobnych zasad.

Badani wskazują także, że w niektórych przypadkach w odniesieniu do części wniosku ocenianej w danym przedziale punktowym zjawiskiem utrudniającym ocenę jest zbyt ogólne, mało precyzyjne określenie wskaźników. (np. „ilość poradni specjalistycznych oceniana w przedziale 0-4 pkt.”, „zapewnienie opieki całodobowej 0-4 pkt.”). Jednocześnie wskazują, na rozwiązania, jakie są w tym zakresie przyjmowane wewnętrznie przez Komisje Oceny Projektów, co pozwala na rozwiązanie pojawiających się trudności.

Według badanych możliwość oceniania części wniosków poprzez przyznawanie punktów z określonego przedziału jest istotnym i nieusuwalnym elementem procesu oceny. Jednocześnie zauważają możliwość subiektywizmu w tym zakresie, co jednak nie jest postrzegane jako poważne zagrożenie. Postuluje się komunikację w tym zakresie między przedstawicielami Komisji Oceny Wniosków w celu wymiany informacji na temat zasad przyjętych przy ocenie wniosków.

Jak zauważyli badani asesorzy w ocenianych wnioskach znajdują się opisy „naciągane” pod kątem określonych kryteriów. Może to wskazywać na to, że w opinii beneficjentów kryteria nie są rygorystycznie precyzyjne i dają możliwości pewnego obszaru interpretacyjnego. Jednak nie stanowi to w opinii badanych istotnego problemu dla asesorów oceniających wnioski. Jedyne wątpliwości mogą dotyczyć sytuacji, gdy ocena „naciąganych” części wniosku zależy od dobrej woli/uznania oceniającego. W tym wypadku pojawia się czynnik subiektywny oceny.

W trakcie dyskusji nie zgłaszano zastrzeżeń, co do zgodności przyjętych kryteriów i zasad oceniania z obowiązującym prawem.

Także element indywidualnej oceny asesora jest niezbędną częścią procesu oceny. Ocena taka pozwala na adekwatne do merytorycznej zawartości opisu zawartego we wniosku przyznanie określonej liczby punktów. Zrozumienie opisu, jego interpretacja, są zawsze indywidualne i stąd możliwe są rozbieżności w określonych przedziałach punktowych.

Badani wysoko oceniają odniesienie przyjętych kryteriów szczegółowych do ogólnych celów danego Priorytetu WRPO. Choć jednocześnie część z nich dostrzega problem w braku kryterium ogólnego określającego na ile w opinii oceniającego realizacja wniosku, przyczyni się to do realizacji postawionego celu ogólnego. Szczegółowa odpowiedź na takie pytanie, co prawda wynika z przyjętej listy kryteriów szczegółowych, które w całości odnoszą się do celu

głównego, jednak w opinii niektórych badanych nie jest to wystarczające. Większość badanych jednak nie uważa tego zagadnienia za istotnie utrudniające stosowanie kryteriów oceny.

Badani asesorzy nie zgłaszają poważniejszych zastrzeżeń do kompletności listy przyjętych kryteriów oceny wniosków.

Poniżej zaprezentowane zostały wnioski wynikające z analizy przeprowadzonego wywiadu zogniskowanego (w ujęciu pytań ewaluacyjnych).

1. Czy listy kryteriów są kompletne?, może są kryteria nie uwzględnione?
  - a) badani nie wnosili istotnych zastrzeżeń w tym zakresie
6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny na wszystkich poziomach wdrażania WRPO (działania, priorytetowej i programu)?
  - a) wypowiedzi na temat spójności kryteriów były pozytywne, jednak miały charakter ogólny.
2. Czy zastosowano właściwe zróżnicowanie poziomu punktacji dla poszczególnych kryteriów?
3. Czy właściwie zróżnicowano wartości wag dla poszczególnych kryteriów?
  - a) Badani wskazują na to, że w niektórych przypadkach w odniesieniu do części wniosku ocenianej w danym przedziale punktowym zjawiskiem utrudniającym ocenę jest zbyt ogólne, mało precyzyjne określenie wskaźników. (np. „ilość poradni specjalistycznych oceniana w przedziale 0-4 pkt.”, „zapewnienie opieki całodobowej 0-4 pkt.”).
7. Czy przyjęte kryteria oceny formalnej i merytorycznej są obiektywne i precyzyjne, umożliwiając zrozumiałą i jednoznaczną interpretację zarówno przez osoby oceniające projekty, jak i aplikujących beneficjentów?
  - a) badani nie zgłaszali wielu uwag w zakresie ocen formalnych i merytorycznych.

Wyniki badań na podstawie przeprowadzonych wywiadów telefonicznych metodą CATI

Badanie objęło 90 podmiotów, potencjalnych Beneficjentów mogących aplikować o środki w ramach poszczególnych priorytetów WRPO. Dane respondentów zostały dostarczone przez Zamawiającego. W badanej zbiorowości znalazły się 84 samorządy lokalne, w tym: 41 wiejskich, 33 miejsko-wiejskich oraz 10 miejskich. Jednostki te reprezentowały teren województwa wielkopolskiego, na terenie którego znajduje się odpowiednio 117 samorządów wiejskich, 90 miejsko-wiejskich i 19 miejskich. Ponadto w badanej populacji umieszczono 6 przedsiębiorstw.

Głównym celem badania było zebranie informacji odnośnie akceptacji i przyswojenia przez badanych systemu kryteriów oceny, jaki zastosowano w przypadku projektów składanych w ramach WRPO. W tym celu zadawano pytania o spójność, adekwatność (właściwość), obiektywność, precyzyjność, jednoznaczność, przystępność i znajomość kryteriów oceny formalnej stosowanych w ramach WRPO. Badani odpowiadając na pytania określali swoje odpowiedzi w pięciostopniowej skali od „zdecydowanie nie” do „zdecydowanie tak”. Drugim celem było wypracowanie, na podstawie uzyskanych danych, rekomendacji dla WRPO, które pomogą rozwiązać ewentualnie pojawiające się problemy czy nieścisłości.

Poniżej zaprezentowano wnioski badania, z podziałem na poszczególne pytania lub ich grupy:

6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny na wszystkich poziomach wdrażania WRPO (działania, priorytetowej i programu)?

a) Stwierdzono wysoki stopień akceptacji dla pytania o wewnętrzną spójność systemu kryteriów oceny wniosków w ramach WRPO.

2. Czy zastosowano właściwe zróżnicowanie poziomu punktacji dla poszczególnych kryteriów?

a) W odniesieniu do oceny właściwego zróżnicowania poziomu punktacji kryteriów stwierdzono bardzo umiarkowaną akceptację dla przyjętego zróżnicowania systemu punktacji. Brak szerszej akceptacji dla przyjętych przez WRPO poziomów zróżnicowania systemu punktacji kryteriów może mieć swoje źródło w zróżnicowaniu „zasobów” badanych jednostek. Badani nie posiadający „zasobów” pozwalających uzyskać wysoką punktację mogą negować całość przyjętego systemu punktacji kryteriów w kontekście jego zróżnicowania.

3. Czy właściwie zróżnicowano wartości wag dla poszczególnych kryteriów?

a) Na podstawie zebranych danych wysunięto wniosek, że badani mimo występujących zdań przeciwnych akceptują wagi poszczególnych przyjętych kryteriów oceny. Wśród odpowiedzi uzyskiwano wiele wskazań umiarkowanie negatywnych. Były one konsekwencją odpowiedzi na poprzednie pytanie, dotyczące zróżnicowania poziomu punktacji kryteriów. Podobnie, jak w tym przypadku, wskazania umiarkowanie negatywne najprawdopodobniej były powodowane przez brak korzystnych dla oceny, poprzez przyjęte w WRPO kryteria, „zasobów”.

7. Czy przyjęte kryteria oceny formalnej i merytorycznej są obiektywne i precyzyjne umożliwiając zrozumiałą i jednoznaczną interpretację zarówno przez osoby oceniające projekty, jak i aplikujących beneficjentów?

a) Stwierdzono sięgającą 76,6% badanej populacji, akceptację dla obiektywności przyjętych kryteriów oceny formalnej. Tak wysoki wskaźnik można tłumaczyć faktem egalitarności tych elementów oraz prawdopodobną wysoką instytucjonalną sprawnością potencjalnych Beneficjentów. Dla wielu z nich spełnienie kryteriów formalnych najprawdopodobniej nigdy nie stanowiło problemu. Badani, nawet słabo obeznani z WRPO mogą mniemać, że kryteria formalne również tym razem są obiektywne. Na podstawie zebranych danych wysunięto wniosek, że kryteria oceny formalnej są uznawane przez badanych za obiektywne.

b) Biorąc pod uwagę odpowiedzi „Raczej tak” i „Zdecydowanie tak” stwierdzono sięgającą 78,8% badanej populacji akceptację dla precyzyjności przyjętych kryteriów oceny formalnej. Tak wysoki stopień akceptacji można ponownie tłumaczyć prawdopodobną wysoką instytucjonalną sprawnością potencjalnych Beneficjentów. Jak zauważono wcześniej, dla wielu z nich spełnienie kryteriów formalnych najprawdopodobniej nigdy nie stanowiło problemu. Badani, nawet słabo obeznani z WRPO, mogą mniemać na zasadzie analogii, że kryteria formalne również tym razem są precyzyjne. Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że kryteria oceny formalnej są uznawane za precyzyjne.

c) Na podstawie zebranych danych wysunięto wniosek, że kryteria oceny formalnej są uznawane za zrozumiałe i jednoznaczne. Stwierdzono ponadto (na podstawie uzyskanych odpowiedzi), że nieliczni potencjalni Beneficjenci wyrażający w poprzednim pytaniu pogląd, że kryteria oceny formalnej są dla nich niejasne i niezrozumiałe, uważają że szkolenia będą w stanie wyjaśnić niezrozumiałe zagadnienia.

d) Zebrane dane pozwalają na stwierdzenie, że badani uważają przyjęte w WRPO kryteria oceny merytorycznej za obiektywne (podobnie przedstawia się ocena precyzyjności kryteriów oceny formalnej). W badaniu obiektywności przyjętych kryteriów oceny merytorycznej stwierdzono wysoki poziom odpowiedzi wymijających. Sytuacja taka może być spowodowana nie dość dokładną znajomością WRPO, możliwymi wcześniejszymi negatywnymi doświadczeniami lub mieć swoje oparcie w stereotypie, według którego, aby otrzymać jakieś środki trzeba być w „układzie”. Wskazanie takie padało zarówno ze strony największych aglomeracji regionu, jak i mniejszych miejscowości i firm.

e) W przypadku kryteriów oceny merytorycznej stwierdzono, że są one uznawane przez Beneficjentów za zrozumiałe i jednoznaczne. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi, że potencjalni Beneficjenci mimo wszystko wyrażający pogląd, że kryteria oceny merytorycznej są dla nich niejasne, uważają, że szkolenia będą w stanie wyjaśnić niezrozumiałe zagadnienia.

1. Czy listy kryteriów są kompletne?, może są kryteria nie uwzględnione?

a) Na podstawie zebranych danych wysunięto wniosek, że lista kryteriów nie jest uznawana przez wszystkich respondentów za kompletną, niemniej prawie połowa badanych udzieliła w tym zakresie umiarkowanie pozytywnej odpowiedzi. Natomiast ci z badanych, którzy wskazywali na niekompletność listy kryteriów oczekują jej natychmiastowego uzupełnienia. Badani zgodziliby się także na uczestniczenie w procesie uzupełniania listy kryteriów.

b) Badanym, którzy krytycznie odnieśli się do kompletności listy kryteriów zadano pytanie, czy poszerzoną listę kryteriów mają skonstruować eksperci. W odpowiedziach daje się zauważyć niski stopień zaufania do ekspertów, gdyż przeważały w nich wskazania negatywne. Należy jednak podkreślić, że była to nieliczna grupa badanych.

Analiza SWOT

W niniejszej analizie uwzględnione zostały dane i wnioski z przeprowadzonych wywiadów (kwestionariuszowych, pogłębionych, telefonicznych i zogniskowanego wywiadu grupowego oraz analizy danych zastanych i studium przypadku). Poniższa tabela zawiera syntetyczny opis przeprowadzonej analizy SWOT oceny systemów kryteriów wyboru projektów (finansowych operacji) zaprojektowanych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

Tabela 1. SWOT systemu kryteriów oceny wniosków w ramach WRPO.

<u>MOCNE STRONY</u>	<u>SŁABE STRONY</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjęte kryteria pozwalają na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii, programu, priorytetów i działań. 2. W kryteriach wyboru projektów zastosowano kryteria, które w sposób pośredni lub bezpośredni odnoszą się do celów (wskaźników) działania. Tym samym wskazano potencjalnym Beneficjentom, które aspekty celu działania uznaje się za istotne z punktu widzenia programowego (Instytucji Zarządzającej i Komitetu Monitorującego). 3. Na aktualnym etapie wdrażania, biorąc pod uwagę rozwiązanie systemowe, listę kryteriów można uznać za kompletną. Ponadto kryteria ulegają ciągłym modyfikacjom w kierunku ich czytelności i precyzyjności. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kryteria oceny formalnej i merytorycznej są dla niektórych potencjalnych beneficjentów niejasne i niezrozumiałe 2. Lista kryteriów oceny merytorycznej nie jest uznawana przez wszystkich respondentów (Beneficjentów) za kompletną.

<p>4. Beneficjent musi wpisać się w cele działania, zastosować przynajmniej jeden wskaźnik działania, wykazać realność jego osiągnięcia, określić jak najwyższą wartość (gdź im wyższa wartość tym mocniej projekt wpłynie na osiągnięcie docelowych wskaźników działania).</p> <p>5. Dokonanie ewaluacji oceny systemów kryteriów wyboru projektów zaprojektowanych w ramach WRPO na początku wdrażania programu.</p>	
<p><u>SZANSE</u></p>	<p><u>ZAGROŻENIA</u></p>
<p>1. Dobre, przygotowanie materiałów informacyjnych oraz organizowanie szkoleń i konsultacji z ekspertami istnieje szansa na znaczną poprawę w zakresie poprawności formalnej składanych wniosków.</p> <p>2. Gotowość beneficjentów do udziału w uzupełnianiu list kryteriów.</p> <p>3. Poprzez optymalny wybór projektów istnieje możliwość skutecznej realizacji zapisów zawartych w dokumentach strategicznych.</p> <p>4. Dzięki dążeniu do uelastycznienia i zróżnicowania kryteriów punktacji (tam gdzie to możliwe odchodzenie od kryteriów zero-jedynkowych) i uwzględnianiu propozycji dodatkowych kryteriów istnieje szansa na bardziej precyzyjną i dokładną ocenę wniosków.</p> <p>5. Możliwość wczesnego i systematycznego wprowadzania zmian do oceny systemów kryteriów wyboru projektów w ramach WRPO.</p>	<p>1. Nie posiadający „kluczowych zasobów”/potencjału Beneficjenci mogą przedwcześnie zrezygnować z aplikowania o fundusze unijne kierując się przeświadczeniem o niskich szansach na uzyskanie wsparcia.</p> <p>2. Istnieje niebezpieczeństwo wykluczenia niektórych podmiotów stanowiących istotny element w regionalnej, jak i krajowej gospodarce w zakresie skutecznego aplikowania o środki unijne. Wynika ono z niewłaściwej, zdaniem niektórych badanych, punktacji określonych kryteriów (np. możliwości finansowych i kredytowych małych i wchodzących na rynek firm, brak możliwości zakupu używanych maszyn i urządzeń). Należy jednak mieć na uwadze to, że jedną z podstawowych cech systemu kryteriów jest selekcja najlepszych i najbardziej wiarygodnych Potencjalnych Beneficjentów, którzy w wymaganym stopniu zagwarantują powodzenie i skuteczność w realizacji projektów.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że przyjęte kryteria pozwalają na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii, programu, priorytetów i działań, a zatem optymalny wybór projektów umożliwi skuteczną realizację zapisów zawartych w dokumentach strategicznych.

W kryteriach wyboru projektów zastosowano kryteria, które w sposób pośredni lub bezpośredni odnoszą się do celów (wskaźników) działania. Tym samym wskazano potencjalnym Beneficjentom, które aspekty celu działania uznaje się za istotne z punktu widzenia programowego (Instytucji Zarządzającej i Komitetu Monitorującego), dzięki czemu Beneficjenci mają możliwość wpisania się w cele działania poprzez zastosowanie co najmniej jednego wskaźnika wraz z określeniem realności jego osiągnięcia.

Na aktualnym etapie wdrażania, biorąc pod uwagę rozwiązanie systemowe, listę kryteriów można uznać za kompletną. Ponadto kryteria ulegają ciągłym modyfikacjom w kierunku ich czytelności i precyzyjności. Jednocześnie należy podkreślić możliwość wczesnego i systematycznego wprowadzania zmian do oceny systemów kryteriów wyboru projektów w ramach WRPO. Dzięki dążeniu do uelastycznienia i zróżnicowania kryteriów punktacji (tam gdzie to możliwe odchodzenie od kryteriów zero-jedynkowych) i uwzględnianiu propozycji dodatkowych kryteriów istnieje szansa na jeszcze bardziej precyzyjną i dokładną ocenę wniosków.

Jako mocną stroną należy wskazać także dokonanie ewaluacji oceny systemów kryteriów wyboru projektów zaprojektowanych w ramach WRPO na początku wdrażania programu. Ponadto dzięki dobremu, przygotowaniu materiałów informacyjnych oraz organizowaniu szkoleń i konsultacji z ekspertami istnieje szansa na znaczną poprawę w zakresie poprawności formalnej składanych wniosków. Należy też podkreślić gotowość beneficjentów do udziału w uzupełnianiu list kryteriów.

Dwa ostatnie elementy są o tyle istotne, że kryteria oceny formalnej i merytorycznej są dla niektórych potencjalnych beneficjentów niejasne i niezrozumiałe. Ponadto lista kryteriów oceny merytorycznej nie jest uznawana przez wszystkich respondentów (Beneficjentów) za kompletną – choć należy jednocześnie podkreślić, że jest to stosunkowo nieliczna grupa.

W kategoriach pewnego rodzaju zagrożenia można upatrywać to, że nie posiadający „kluczowych zasobów” Beneficjenci mogą przedwcześnie rezygnować z aplikowania o fundusze unijne – w przekonaniu o niewielkich szansach na możliwość uzyskania wsparcia. Ponadto istnieje także niebezpieczeństwo wykluczenia niektórych podmiotów stanowiących istotny element w regionalnej, jak i krajowej gospodarce w zakresie skutecznego aplikowania o środki unijne. Wynika ono z niewłaściwej, zdaniem niektórych badanych, punktacji określonych kryteriów (np. możliwości finansowych i kredytowych małych i wchodzących na rynek firm, brak możliwości zakupu używanych maszyn i urządzeń). Z drugiej strony należy jednak podkreślić to, że system kryteriów wyboru projektów ma za zadanie wybór Beneficjentów wiarygodnych i wyposażonych w odpowiednie środki i kompetencje, które zapewnią skuteczność realizacji określonych projektów.

Wnioski i rekomendacje

Lp.	Numer pytania ewaluacyjnego	Wniosek	Rekomendacja	Status i sposób wdrożenia
1	1. Czy listy kryteriów są kompletne?, może są kryteria nie uwzględnione?	Na aktualnym etapie wdrażania, biorąc pod uwagę rozwiązanie systemowe, listę kryteriów można uznać za kompletną. Ponadto kryteria ulegają ciągłym modyfikacjom w kierunku ich czytelności i precyzyjności.	Ewentualne poszerzenie listy o dodatkowe kryteria, powinno odbywać się na zasadzie doprecyzowywania celów, jakie Instytucja Zarządzająca i Komitet Monitorujący uznaje za najistotniejsze na danym etapie wdrażania całego programu.	Komitet Monitorujący powinien stale monitorować postępy we wdrażaniu danych działań, biorąc pod uwagę wskaźniki docelowe. W miarę realizacji Programu ewentualne poszerzenie listy kryteriów powinno odbywać się na zasadzie wzmacniania celów (wskaźników), które są „niedowartościowane”. W trakcie wdrażania WRPO należy dokonywać kolejnych ewaluacji.
2		Instytucja Zarządzająca stosuje zasadę partnerstwa prowadząc, w celu jak najszerszego skonsultowania kryteriów wyboru projektów, współpracę z otoczeniem społeczno – gospodarczym. Równocześnie Komitet Monitorujący jest reprezentacją partnerów społecznych, działającą na zasadzie kolegiального podejmowania decyzji. Zasada partnerskiego podejścia do przygotowywania dokumentów programowych gwarantuje wypracowanie możliwie najlepszych rozwiązań przy możliwie najszerszym consensusie społecznym.	Zaleca się stosowanie możliwie najszerszej konsultacji społecznej w toku wypracowywania udoskonaleń systemu kryteriów wyboru projektów.	
3		W toku przyjmowania kryteriów i dokonywania zmian w systemie, stale brano pod uwagę spójność proponowanych rozwiązań (analizowano relacje z innymi kryteriami i działaniami).	Zaleca się dalsze dogłębne analizowanie ewentualnych zmian pod kątem spójności całego systemu kryteriów wyboru projektów.	
4	6. Czy przyjęty system kryteriów oceny projektów jest wewnętrznie spójny	Przyjęte kryteria pozwalają na wybór projektów, które w optymalny sposób będą służyły realizacji celów strategii, programu, priorytetów i działań.	Pomimo uzyskanych wniosków kryteria te powinny podlegać ewaluacji na kolejnych etapach wdrażania WRPO.	Ewentualne modyfikacje w tym zakresie powinny przebiegać w zrównoważony sposób.

5	na wszystkich poziomach wdrażania WRPO (działania, priorytetowej i programu)?	Brak szerszej akceptacji przez Beneficjentów dla przyjętych w WRPO poziomów różnicowania systemu punktacji kryteriów może mieć swoje źródło w zróżnicowaniu „zasobów” badanych jednostek	Potencjalni Beneficjenci muszą otrzymać informacje w jaki sposób mogą wyrównywać swoje szanse, poprzez większe zaangażowanie zasobów pozostających w ich dyspozycji. Należy zwrócić uwagę Beneficjentów na fakt, że kluczowym zasobem jest wiedza.	Szkolenia i indywidualne konsultacje z ekspertami.
6	2. Czy zastosowano właściwe zróżnicowanie poziomu punktacji dla poszczególnych kryteriów?	Problem braku elastyczności, pozwalającej na sprawiedliwsze i racjonalniejsze ocenianie niektórych projektów.	Elastyczność powinna zmierzać w kierunku większego zróżnicowania poziomu punktacji poprzez (tam gdzie to możliwe) unikania kryteriów zero-jedynkowych i uwzględniania propozycji dodatkowych kryteriów.	W trakcie wdrażania WRPO należy dokonywać kolejnych ewaluacji, w możliwie maksymalnym stopniu wykorzystując także udział Beneficjentów.
7		W przypadku oceny właściwego zróżnicowania wartości wag dla poszczególnych kryteriów udzielane przez Beneficjentów odpowiedzi są częściowo negatywne. Należy jednak zauważyć, że jest to stosunkowo niewielka liczba Beneficjentów.	Nie posiadający wymaganego potencjału („kluczowych zasobów”, np. kadrowych, finansowych) Potencjalni Beneficjenci nie powinni czuć się przegrani. Potencjalni Beneficjenci muszą otrzymać informacje w jaki sposób mogą wyrównywać swoje szanse, poprzez większe zaangażowanie zasobów pozostających w ich dyspozycji. Należy zwrócić uwagę Beneficjentów na fakt, że kluczowym zasobem jest wiedza.	Rekomendowane rozwiązanie powinno być wdrożone poprzez szkolenia i indywidualne konsultacje z ekspertami. Należy też poszerzyć listę kryteriów.
8		Potencjalni Beneficjenci wyrażający w odniesieniu do kryteriów oceny formalnej pogląd, że kryteria te są dla nich niejasne i niezrozumiałe (jest to jednak niewielka grupa), uważają że szkolenia będą w stanie wyjaśnić niezrozumiałe zagadnienia	Należy zadbać o podkreślenie konieczności dochowywania wymogów kryteriów formalnych WRPO zarówno przez Beneficjentów jak i oceniających. Przeprowadzenie szkoleń dla potencjalnych Beneficjentów w zakresie kryteriów oceny formalnej zmniejszy ryzyko popełnianych błędów i braku zrozumienia tych kryteriów przez aplikujących.	Przykładać szczególną wagę do wyjaśnienia błędów formalnych popełnianych przez poszczególnych Beneficjentów. Nie można dopuścić do sytuacji w której Beneficjent nie rozumie dlaczego jego wniosek nie został pozytywnie zweryfikowany z powodów formalnych. Ewentualne niejasności powinny być wyjaśniane w trakcie szkoleń i konsultacji z ekspertami oraz w udostępnianych materiałach informacyjnych.
9	3. Czy właściwie zróżnicowano wartości wag dla poszczególnych	Beneficjenci (jest to jednak niewielka grupa) wyrażający w odniesieniu do kryteriów oceny merytorycznej pogląd, że kryteria te są dla nich niejasne i niezrozumiałe, uważają, że szkolenia	Zadbać o podkreślenie konieczności dochowywania wymogów kryteriów merytorycznych WRPO zarówno przez Beneficjentów jak i oceniających.	Ewentualne niejasności powinny być wyjaśniane w trakcie szkoleń i konsultacji z ekspertami oraz w udostępnianych materiałach

	kryteriów?	będą w stanie wyjaśnić niezrozumiałe zagadnienia.	Przeprowadzenie szkoleń dla Beneficjentów i potencjalnych Beneficjentów w zakresie kryteriów oceny formalnej zmniejszy ryzyko popełnianych błędów i braku zrozumienia tych kryteriów przez aplikujących.	informacyjnych.
10	7. Czy przyjęte kryteria oceny formalnej i merytorycznej są obiektywne i precyzyjne umożliwiając zrozumiałą i jednoznaczną interpretację zarówno przez osoby oceniające projekty, jak i aplikujących beneficjentów?	Możliwość oceniania części wniosków poprzez przyznawanie punktów z określonego przedziału jest istotnym i nieusuwalnym elementem procesu oceny. Jednocześnie możliwość subiektywizmu w tym zakresie co jednak nie jest postrzegane jako poważne zagrożenie.	Skutecznym sposobem na przeciwdziałanie subiektywnym ocenom jest praktykowana komunikacja między przedstawicielami Komisji Oceny Projektów w celu wymiany informacji na temat zasad przyjętych przy ocenie wniosków.	Należy kontynuować dotychczasowe praktyki organizujące proces komunikacji między przedstawicielami Komisji Oceny Projektów.
11		Potrzeba większej precyzji niektórych zapisów oceny formalnej i merytorycznej.	Istnieją dwa możliwe rozwiązania: jednym z nich będzie konsekwentne wykorzystywanie precyzyjnych definicji, które nie będą w swych częściach sprzeczne z definicjami w polskim ustawodawstwie, ale i swym zakresem obejmą odpowiedni zakres przypadków (np. obwodnica, klasa integracyjna, oddział integracyjny). Drugim elementem będzie dobór tam gdzie to możliwe odpowiednich, twardych wskaźników, które także będą gwarantem rzetelności oceny i pozwolą uniknąć w pewnym stopniu subiektywizmu oceniającego.	Można powiedzieć, że przyjęcie takiej drogi powinno wiązać się jednocześnie z ponownym przedyskutowaniem poziomu zróżnicowania punktacji i wag dla spornych kryteriów. Nie zawsze bowiem proste dodawanie punktów pośrednich jest sposobem na uniknięcie sytuacji, gdy oceniający jest postawiony w trudnej sytuacji, kiedy musi opierać się na własnej intuicji. Należy mieć jednak na uwadze, że są kryteria, które da się sparametryzować, a inne nie (np. techniczne vs. społeczne, tzw. miękkie).
12		Respondenci zwracali często uwagę, że pewne definicje w systemie kryteriów utrudniały im rzetelne przyznanie punktów.	Nie zawsze definicje przyjęte w ramach WRPO wyczerpują dany problem (np. problem placówek specjalnych – klasy integracyjne czy oddziały integracyjne).	Należy dokonać przeglądu ewentualnych problemowych definicji i dokonać ich jednoznacznej eksplanacji w ramach WRPO.
13	Wniosek ogólny	Badani asesorzy zwrócili uwagę na konieczność sformalizowania udziału członków Komisji Oceny Projektów w badaniach ewaluacyjnych.	Pozwoli to rozwiązać wątpliwości prawne w tym zakresie, a jednocześnie może w dużym stopniu ułatwić prowadzenie badań ewaluacyjnych w przyszłości.	Wydaje się niezbędne umieszczenie w umowach cywilno-prawnych zawieranych przez asesorów stosowanych zapisów odnoszących się do tej sfery ich działań.